

Súd: Krajský súd Trnava
Spisová značka: 10Co/79/2012
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2209212103
Dátum vydania rozhodnutia: 18. 06. 2013
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Dušan Čimo
ECLI: ECLI:SK:KSTT:2013:2209212103.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Trnave v senáte zloženom z predsedu Mgr. Dušana Čima a sudcov JUDr. Jana Mihala a Mgr. Jozefa Mačeja v právnej veci žalobkyne: Thorpe recovery, s. r. o., Zvolen, Stráž 8419, zast. advokátom: JUDr. Peter Psočka, Zvolen, Stráž 223, proti žalovanej: L. F., nar. XX. novembra XXXX, bytom R. P., D. M. XXX/XX, o 256,13 eur s príslušenstvom, o odvolaní žalobkyne proti rozsudku Okresného súdu Dunajská Streda z 12. marca 2012 č. k. 6C/25/2010-183 (správne „-186“) takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej m e n í tak, že žalobu zamietá a určuje, že zmluvná podmienka uvedená v čl. I bode 4 všeobecných obchodných podmienok zmluvy o nájme spoločnosti DRUKOS a. s., tvoriacich neoddeliteľnú súčasť zmluvy o nájme č. 202-023653, uzavretej obchodnou spoločnosťou „DRUKOS a. s., Banská Bystrica, Prof. Sáru 5“ a žalovanou 8. novembra 2001, vyjadrená slovami „Pokiaľ je nájomca v omeškaní s úhradou nájomného podľa čl. I bod 2b tejto zmluvy, je prenajímateľ oprávnený vyúčtovať nájomcovi zmluvnú pokutu vo výške 0,1% z dlžnej sumy za každý deň omeškania“ je z dôvodu jej neprijateľnosti neplatná.

V časti trov konania napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa p o t v r d z u j e .

Žalovanej náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

o d ô v o d n e n i e :

Rozsudkom napadnutým odvolaním súd prvého stupňa zamietol žalobu žalobkyne (ešte tej pôvodnej, teda spoločnosti SKP, k. s., Banská Bystrica, Lazovná 64 ako správkyne konkurznej podstaty KFZ Sys, s. r. o. v konkurze), ktorou sa domáhala na žalovanej zaplataenia pôvodne 453,83 eur a náhrady trov právneho zastúpenia, neskôr potom vzhľadom na čiastočné zastavenie konania v časti 197,70 eur (uznesením z 12. marca 2012 č. k. 6C 25/2010-182, správne „-185“) 256,13 eur titulom nezaplatenej zmluvnej pokuty, a to podľa Všeobecných obchodných podmienok vo výške 0,1% denne z dlžnej sumy za každý deň omeškania. Rozhodnutie vo veci samej právne odôvodnil prakticky len poukazom na právny názor odvolacieho súdu vyjadrený v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení č. k. 10Co/390/2010-159 z 24. novembra 2011, ktorým bol daný do pozornosti rozsudok Najvyššieho súdu SR z 27. marca 2008 sp. zn. 4 Cdo 222/2005, podľa ktorého premlčaním práva na splnenie hlavného peňažného záväzku dochádza zároveň k premlčaniu práva na zmluvnú pokutu dohodnutú za omeškanie so splnením hlavného záväzku formou určitého percenta za určitý časový úsek, t. j. narastajúcim spôsobom za pokračujúce omeškanie, a to za dobu omeškania nasledujúcu po premlčaní hlavného záväzku. Ak sa teda môže dlžník brániť námietkou premlčania voči istine, tým viac sa môže brániť námietkou premlčania aj proti súdnemu uplatneniu práva na zmluvnú pokutu za čas od uplynutia premlčacej doby na splnenie hlavného záväzku. Pohľadávku mala žalovaná uhradiť v celosti do konca októbra 2002 a od 1. novembra 2003 tak začala plynúť lehota na úhradu tzv. hlavného záväzku, pričom objektívna premlčacia doba mala

uplynúť 1. novembra 2006. O náhrade trov konania rozhodol súd prvého stupňa podľa § 142 ods. 1 O. s. p. (Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení) uložením žalobkyni povinnosti na náhradu trov konania úspešnej žalovanej v sume 27 eur, vzniknutých tejto na súdnom poplatku za odpor proti platobnému rozkazu.

Proti tomuto rozsudku podala včas odvolanie žalobkyňa, ktorá ho navrhla zmeniť tak, že žalovanej bude uložená povinnosť na zaplatenie požadovanej zmluvnej pokuty (a tiež na náhradu trov konania). Odvolanie odôvodnila podľa § 205 ods. 2 písm. f) O. s. p. nesprávnym právnym posúdením veci, pretože odôvodnenie napadnutého rozsudku je zjavne v rozpore s dostupnou judikatúrou, ako aj objektívnym právom, keď nerešpektuje charakter zmluvnej pokuty dojednanej ako dennej sankcie za časové omeškanie dlžníka. Uviedla, že zmluvná pokuta je samostatným majetkovým nárokom od okamihu naplnenia predpokladov vzniku povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu, t. j. keď dôjde k porušeniu povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou. Je to nárok samostatne vymáhateľný a nie je možné preto súhlasiť s názorom súdu prvého stupňa, že zmluvná pokuta dojednaná ako určité percento za časové omeškanie dlžníka sa premlčuje ako celok a rozhodujúcim dňom počiatku plynutia premlčacej doby takéhoto nároku je prvý deň vzniku stavu omeškania. Okamihom porušenia hlavného záväzku sa zmluvná pokuta len stáva samostatným majetkovým právom a stáva sa relatívne nezávislou od hlavného záväzku. Poukázala i na rozpornosť tvrdenia súdu prvého stupňa o premlčaní hlavného záväzku, vzhľadom na to, že zaplatenie hlavného záväzku sa na súde prvého stupňa skončilo vydaním rozhodnutia zo 16. septembra 2005. Keďže toto právo bolo priznané právoplatným rozhodnutím súdu, premlčuje sa za 10 rokov odo dňa, keď sa malo podľa rozhodnutia plniť a ani právo na zaplatenie hlavného záväzku tak ešte nie je premlčané a najskôr by bolo premlčané v roku 2015. Časový okamih začiatku plynutia premlčacej doby určitého subjektívneho práva nemôže predchádzať samotný vznik tohto práva, a teda nemôže predchádzať ani následný okamih vzniku možnosti vykonania tohto už vzniknutého subjektívneho práva.

Žalovaná odvolací návrh nepodala.

Odvolací súd listom z 18. marca 2013 vyzval účastníčky, aby sa v zmysle ust. § 213 ods. 2 O. s. p. vyjadrili k možnému použitiu zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa (najmä jeho § 23a ods. 1), zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (ďalej tiež len „ZoSÚ“), §§ 3, 39, 41, 53a a 879) O. z. (Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení), ako aj § 153 ods. 3 a 4 O. s. p., a to vo vzťahu k posúdeniu (ne)príjateľnosti a (ne)platnosti zmluvnej podmienky pojaťej do všeobecných obchodných podmienok tvoriacich súčasť Zmluvy o nájme uzavretej medzi spoločnosťou Drukos a. s. a žalovanou 8. novembra 2001.

K takejto výzve sa vyjadrila (prostredníctvom advokáta označeného v úvodnej časti tohto rozsudku - odvolacieho súdu) len obchodná spoločnosť navrhujúca (už podaním z 9. novembra 2012, pripomenutým aj ďalším podaním z 29. mája 2013) s poukazom na ust. § 92 ods. 2 a 3 O. s. p. zámenu pôvodnej žalobkyně svojou osobou a to tak, že I. napriek dnešnej nutnosti nazerania na vzťah pôvodnej veriteľky a žalovanej ako na spotrebiteľský bola zmluva uzavretá ešte pred účinnosťou tzv. spotrebiteľskej novely O. z. a zmluvná pokuta bola dojednaná v čase všeobecne nízkej platobnej disciplíny a II. v tejto veci nejde o spôsobenie (podmienkou o zmluvnej pokute) značnej nerovnováhy v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (nakoľko tu i s odvolaním sa na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky i tuzemských súdov treba zohľadniť tiež faktor dĺžky trvania omeškania dlžníka), z ktorých dôvodov uplatňovanie predmetnej zmluvnej pokuty je plne súladným s dobrými mravmi a príslušná zmluvná podmienka nevykazuje charakter neprijateľnej.

Krajský súd v Trnave ako súd odvolací (§ 10 ods. 1 O. s. p.) po zistení, že odvolanie podala včas naň oprávnená osoba, teda účastníčka konania (§ 201 a § 204 ods. 1 O. s. p.) a to proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný (§ 201 a § 202 O. s. p.), prejednal vec podľa § 214 ods. 1, § 211 ods. 2 a § 101 ods. 2 O. s. p. na pojednávaní v neprítomnosti zástupcu riadne predvolanej žalobkyně (ktorá nenavrhla odročenie pojednávania, tobôž nie z dôležitého dôvodu a aj právnická osoba usilujúca tu o post žalobkyně ospravedlnila neprítomnosť svojho zástupcu na pojednávaní bez žiadosti o odročenie pojednávania), predovšetkým podľa § 211 ods. 2 a § 92 ods.

2 a 3 O. s. p. pripustil (uznesením z dnešného dňa bez potreby jeho samostatného vyhotovovania, keďže proti nemu nie je prípustné odvolanie, doručenie nebolo potrebné ani pre vedenie konania a nebola tu uložená - účastníckam konania - ani žiadna povinnosť, v tejto súv. por. aj § 168 ods. 2 O. s. p.) navrhnutú zmenu v osobe žalobkyne (keďže dôvodom pre takýto postup je len preukázanie právnej skutočnosti spôsobilej privodiť prevod alebo prechod práv či povinností, o ktorých sa koná a takáto podmienka bola splnená doložením zmluvy o postúpení pohľadávok vrátane tej z prejednávanej veci), zopakoval dokazovanie oboznámením podstatnej časti listín zadovážených už v konaní na súde prvého stupňa (najmä všeobecných obchodných podmienok spoločnosti „Drukos a. s.“ ako prvej právnej predchodkyne žalobkyne, ďalej len „predchodkyňa žalobkyne“), ako aj oboch zmlúv o postúpení pohľadávok (prvej z 20. júna 2012 o postúpení pohľadávky pôvodnou žalobkyňou spoločnosti THORPE CORPORATION LTD., so sídlom Suite 13, 1st Floor, Oliaji Trade Center, Francis Rachel Street, Victoria, Mahe, Seychely a druhej z 27. dňa rovnakého mesiaca i roka takouto spoločnosťou dnešnej žalobkyne) a dospel k záveru, že napadnutý rozsudok treba považovať v jeho podstate, teda čo do zvoleného spôsobu rozhodnutia, za vecne správny, hoci pri zachovaní postupu ustanoveného v § 213 ods. 2 O. s. p. z iných než súdom prvého stupňa uvedených dôvodov a to za súčasnej potreby doplnenia rozhodnutia vo veci samej z dôvodov uvedených nižšie (čo zároveň znamenalo, že odvolaniu pôvodnej žalobkyne, osvojenému si jej nástupkyňou nešlo priznať ani len čiastočný úspech).

Predmetom konania vedeného na súde prvého stupňa pod sp. zn. 6C/25/2010 je zaplatenie zmluvnej pokuty titulom omeškania s platením peňažného záväzku; predmetom odvolacieho konania potom preskúmanie správnosti rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým bola žaloba požadujúca zaplatenie 256,13 eur z takéhoto dôvodu zamietnutá.

Z obsahu spisu v prejednávanej veci vyplýva, že medzi predchodkyňou žalobkyne a žalovanou bol založený záväzkovoprávny vzťah Zmluvou o nájme č. 202023653 z 8. novembra 2001, predmetom ktorej bol záväzok spoločnosti DRUKOS, a. s. dodať žalovanej hnutelnej veci - tovar určený v zmluve, a záväzok žalovanej zaplatiť spoločnosti nájomné vo výške 13.730 Sk ako nultú splátku vo výške 1.373 Sk a 18 mesačných splátok vo výške 687 Sk (čo inak činí spolu 13.739 Sk). Podľa dokladu nachádzajúcom sa na č. I. 9 žalovaná uhradila spolu splátky vo výške 5.273 Sk. Ako predpísaná je potom uvádzaná suma 13.721 Sk (nie 13.730 ani 13.739 Sk) a ako dlžná neuhradená suma 8.448 Sk, čo je 280,42 eur.

K podriadeniu právneho vzťahu účastníčok konania (resp. právnej predchodkyne žalobkyne a žalovanej) pod normy práva spotrebiteľského odvolací súd poznamenáva to, na čo už inak upozornil už vo svojej skoršej rozhodovacej praxi z minulosti a síce, že úprava normami spotrebiteľského práva nevykazuje znaky kompaktnosti (tu rozumej najmä jej sústredenia výlučne do jedného právneho predpisu či len menšieho množstva takýchto predpisov). Takýto charakter úpravy mal pritom nesporný význam aj v prejednávanej veci, keď tu okrem ZoSÚ účinného od 1. októbra 2001 bol už v čase uzavretia zmluvy (8. novembra 2001) aj niekdajší zákon o ochrane spotrebiteľa č. 634/1992 Zb., ktorý v rámci svojho ustanovenia § 23a ods. 1 (účinného už od 1. januára 2000 a v pôvodnom znení platiaceho do 24. novembra 2004) do právneho poriadku Slovenskej republiky zanesol pojem tzv. typovej (a zároveň mimo akúkoľvek pochybnosť vždy spotrebiteľskej) zmluvy, ktorou sa rozumela zmluva, ktorá sa má uzavrieť vo viacerých prípadoch, ak je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje; pričom podľa odseku 2 rovnakého ustanovenia typová zmluva nesmela obsahovať a/ neprímerané podmienky, ktoré na škodu spotrebiteľa zakladajú nápadný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, najmä 1. podmienky, ktoré viažu predaj výrobku na poskytnutie služby na odobratie iného výrobku alebo na prevzatie inej služby a 2. podmienky, ktorými sa podmieňuje predaj výrobku alebo poskytnutie služby s požiadavkou, aby spotrebiteľ zabezpečil pre predávajúceho ďalšieho spotrebiteľa, ktorý s ním uzavrie rovnakú alebo podobnú zmluvu; resp. b/ podmienky, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi.

Práve toto ale znamenalo, že už v čase uzavretia zmluvy predchodkyne žalobkyne a žalovanej z prejednávanej veci muselo byť vylúčené, aby sa na takúto zmluvu nazeralo inak než na zmluvu typovú (a spotrebiteľskú).

Po ustálení právneho vzťahu účastníčok konania ako vzťahu spotrebiteľského tak odvolaciemu súdu pripadla povinnosť preskúmať súladnosť ustanovení zmluvy s právnym poriadkom, a to najmä tých, o ktoré žalobkyňa opiera svoj žalobný nárok. Takýmto ustanovením je potom už výrokom tohto rozsudku odvolacieho súdu citovaný čl. I bod 4 Všeobecných obchodných podmienok spoločnosti DRUKOS, a. s. k zmluve o nájme (v časti označenej ako Nájomné a spôsob jeho úhrady; ďalej len „VOP“) zavádzajúci do právneho vzťahu právnej predchodkyne žalobkyne na jednej a žalovanej na druhej strane zmluvnú pokutu za porušenie tam uvedených zmluvných povinností.

Podľa konštantnej judikatúry v tzv. spotrebiteľských veciach systém ochrany zavedený Smernicou Rady 93/13/EHS (o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách) vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k prístupiu na podmienky pripravené vopred predajcom bez toho, aby mohol ovplyvniť ich obsah (rozsudky Súdneho dvora EÚ z 27. júna 2000, Oceáno Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, ako aj z 26. októbra 2006 Mostaza Claro, C-168/05 Zb. I-10421, bod 25, tiež čl. 37 uznesenia Súdneho dvora EÚ vo veci C-76/10 POHOTOVOSTĚ/Korčovská). Pre nezanedbateľné nebezpečenstvo, že priemerný spotrebiteľ nepoukáže na nekalosť zmluvnej podmienky, Súdny dvor EÚ dospel k záveru, že súdy v štátoch, v ktorých nie je povinné zastúpenie advokátom, majú aj bez návrhu prihliadať na neprijateľnosť zmluvnej podmienky. Už samotný vysoký počet súdnych sporov so spotrebiteľmi totiž indikuje potrebu podrobnejšej súdnej kontroly zmluvných podmienok a postupu dodávateľov, a to práve v súlade s čl. 169 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (starostlivosť o hospodárske záujmy spotrebiteľov), čl. 38 Charty základných práv EÚ (Politiky štátov zabezpečia vysoký stupeň ochrany spotrebiteľov) a neprehliadnuteľnej judikatúry Súdneho dvora EÚ, najmä so zreteľom na spomínanú povinnosť súdu ex offio zakročiť proti neprijateľným zmluvným podmienkam. Takýmto pozitívnym zásahom štátu sa docieľi vyváženie faktickej nerovnováhy medzi dodávateľom a spotrebiteľom. Štát je teda povinný zvážiť, či spotrebiteľská zmluva obsahujúca nekalé podmienky obstoja ako celok, a či je potom spotrebiteľ v prípade ich existencie nimi viazaný (pre porovnanie pozri rozsudok Krajského súdu v Prešove z 20. septembra 2011 sp. zn. 6Co/113/2010).

Ochrana spotrebiteľa sa týka formulárových zmlúv (v aplikačnej praxi súdov sa používa aj pojem typová, štandardná, adhézna zmluva), ktoré sú uzatvárané na základe vyplnenia zmluvného tlačiva, ktoré má dodávateľ vopred pripravené a ktoré používa v dvoch alebo viacerých prípadoch. Spotrebiteľ z povahy veci v súčasných podmienkach štandardizácie produktov bežnej spotreby ako aj zmluvných podmienok má iba fiktívnu možnosť ovplyvniť podstatu zmluvných podmienok, ktoré sú mu zo strany dodávateľa predložené, pričom často, vzhľadom na ich právnický jazyk a ich rozsiahlosť nemá možnosť či už ich vôbec prečítať, resp. pochopiť ich obsah. Spotrebiteľ predovšetkým v dobrej viere uzatvára zmluvu predloženú dodávateľom, od ktorého potom očakáva, že vzhľadom na jeho podnikanie a ponúkaný tovar a služby koná profesionálne a oproti spotrebiteľovi so znalosťou ponúkaného tovaru a služieb, čo zodpovedá poctivému prístupu v podnikaní.

Ako konštatoval už Krajský súd v Prešove vo svojom rozsudku z 20. septembra 2011 č. k. 6Co/39/2011-86, ak zmluvná podmienka vo svojej podstate na škodu spotrebiteľa na jednej strane spôsobuje nerešpektovanie vôle spotrebiteľa a jeho oprávnených záujmov a na strane druhej umožňuje dodávateľovi bezvýhradne presadiť jeho ekonomické záujmy v zmluvnom vzťahu, zakladá tým nielen nerovnováhu, ale až hrubú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. Pokiaľ je však zmluvná podmienka až v hrubom nepomere v neprospech spotrebiteľa ako slabšej zmluvnej strany v právnom vzťahu zo štandardnej spotrebiteľskej zmluvy, ktorý vzťah teória i prax navyše označujú za fakticky nerovný, nevyvážený, nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že takáto zmluvná podmienka sa prieči dobrým mravom (viď uznesenie Ústavného súdu SR z 24. februára 2011 č. k. IV. ÚS 55/2011-19).

Podľa § 544 ods. 1 a 2 O. z. ak strany dojednávajú pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti zmluvnú pokutu, je účastník, ktorý túto povinnosť poruší, zaviazaný pokutu zaplatiť, aj keď oprávnenému účastníkovi porušením povinnosti nevznikne škoda. Zmluvnú pokutu možno dojednať len písomne a v dojednaní musí byť určená výška pokuty alebo určený spôsob jej určenia.

Podľa čl. I bodu 4. I. VOP, pokiaľ je nájomca v omeškaní s úhradou nájomného, je prenajímateľ oprávnený vyúčtovať nájomcovi zmluvnú pokutu vo výške 0,1% z dlžnej sumy za každý deň omeškania. V prípade, že nájomca poruší iné povinnosti, na ktoré sa v zmluve zaviazal, a ktoré súvisia so zaplatením splátok, ako je napr. neuvedenie variabilného symbolu, platenie splátok v inej výške ako je uvedené v splátkovom kalendári bez zadania avíza, je prenajímateľ oprávnený nájomcovi vyúčtovať zmluvnú pokutu vo výške 10.000,- Sk za každé porušenie povinnosti a to aj opakovane až do výšky 50% obstarávacej hodnoty predmetu nájmu. Ustanoveniami o zmluvnej pokute nie je dotknutý nárok prenajímateľa na úrok z omeškania z titulu omeškania splnením peňažného záväzku vo výške dvojnásobku diskontnej sadzby NBS.

V zmysle § 41 O. z. musí súd brať pri vyhodnocovaní neprijateľnej zmluvnej podmienky do úvahy aj ostatné zmluvné podmienky a okolnosti, za ktorých je zmluva uzavretá, pričom skúmanie okolností uzavretia zmluvy je základom pre posúdenie prijateľnosti jednotlivých zmluvných dojednaní vo vzťahu medzi dodávateľom a spotrebiteľom.

Hoci takto formulovanú dohodu o zmluvnej pokute by bolo možné z formálneho hľadiska považovať za platnú, spomínané určenie výšky zmluvnej pokuty (jej vyčíslenia) v spojení s jednoznačným formulárovým charakterom zmluvy ako celku si vyžaduje za každých okolností ju podrobiť súdному prieskumu práve za účelom zistenia prijateľnosti takéhoto dojednania. Uvedené platí obzvlášť v prípade spotrebiteľského vzťahu, ktorého existencia medzi účastníkmi konania podľa odvolacieho súdu sporná nie je.

Zmluvná pokuta je jedným zo zabezpečovacích prostriedkov a vyjadruje peňažnú sumu, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi, ak poruší svoju zmluvnú povinnosť. Dojednanie výšky zmluvnej pokuty, či spôsobu jej určenia je vecou účastníkov. Výška zmluvnej pokuty nie je zákonom limitovaná, nemôže však byť v rozpore so zásadou zakotvenou v § 3 O. z., a teda v rozpore s dobrými mravmi (rozsudok Krajského súdu v Prešove z 29. júna 2011 sp. zn. 2Co/137/2010).

Pozitívnoprávne vymedzenie protimravného konania možno nájsť v § 4 ods. 8 zákona 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa, kde je uvedené, že predávajúci nesmie konať v rozpore s dobrými mravmi. Konaním v rozpore s dobrými mravmi sa na účely tohto zákona rozumie najmä konanie, ktoré je v rozpore so vžitými tradíciami a ktoré vykazuje zjavné znaky diskriminácie alebo vybočenia z pravidiel morálky uznávanej pri predaji výrobku a poskytovaní služby, alebo môže privodiť ujmu spotrebiteľovi pri nedodržaní dobromyseľnosti, čestnosti, zvyklosti a praxe, využíva najmä omyl, lešť, vyhrážku, výraznú nerovnosť zmluvných strán a porušovanie zmluvnej slobody.

Dobré mravy, s ohľadom na ich zapracovanie v civilnom kódexe medzi základnými princípmi (§ 3 O. z.), ako aj v časti týkajúcej sa platnosti právnych úkonov (§ 39 O. z.), predstavujú, popri kogentných zákonných ustanoveniach jeden z limitov, teda ohraničení autonómie právnych subjektov v súkromnom práve, a mali by plniť funkciu „poslednej záruky“ pri realizácii princípu spravodlivosti v práve.

Podstatou väčšiny prípadov rozporu s dobrými mravmi v záväzkových vzťahoch je neprimeranosť konkrétneho dojednania, spočívajúca najmä v hrubom nepomere, či už vzájomných plnení zmluvných strán navzájom, alebo práv a povinností jednej zmluvnej strany. Rozpor s dobrými mravmi predstavuje také konanie, ktoré je zjavne právne neprijateľné, pretože je z hľadiska oprávnených záujmov strán a spoločnosti hrubo nevyvážené. Na zistenie hrubého nepomeru treba vychádzať z objektívnej, t. j. relevantnej trhovej hodnoty vzájomných plnení, nie zo subjektívneho ohodnotenia plnení zmluvnými stranami. Celkový hrubý nepomer vzájomných plnení nemusia spôsobiť iba kvantitatívne faktory, ako je hodnota plnení alebo úroky, ale aj stanovené neprimerané podmienky v prospech veriteľa a v neprospech dlžníka. Už samotná existencia hrubého nepomeru, bez ohľadu na pohnútky účastníkov zmluvného vzťahu, teda objektívne, sama o sebe spôsobuje rozpor s dobrými mravmi.

Bez ohľadu na závery súdu prvého stupňa poukazujúce na premlčanie žalovaného nároku (ktorá otázka tu inak mala správne nastúpiť až po zodpovedaní nižšie uvedeného problému, ak vôbec - pozn. odvolacieho súdu) tu potom v prvom rade prislúchalo sa zaoberať práve otázkou platnosti dojednania o zmluvnej pokute - určenej percentuálnou sadzbou naviazanou na každý deň omeškania. Tu sa totiž žiada vysloviť (ako na to poukázal tunajší odvolací súd už vo svojom skoršom rozsudku č. k. 10Co/364/2010-147 z 22. decembra 2011), že vo vzťahu k určaniu dojednania o zmluvnej pokute za neprijateľnú zmluvnú podmienku neplatí to, čo u úrokov z omeškania, teda, že pre prípad ich neplatného dojednania možno priznať zákonné úroky z omeškania a dojednanie o zmluvnej pokute môže z pohľadu prijateľnosti (a platnosti) podmienky buď obstáť alebo naopak padnúť len ako celok (i so všetkými rizikami z toho pre strany zmluvného vzťahu plynúcimi, tu na rozdiel od bežnej úpravy zmluvných pokút a práva súdu ich výšku znížiť podľa § 545a O. z., ktorá všeobecná úprava však v spotrebiteľských veciach s prihliadnutím k už uvedenému vyššie neprichádza do úvahy).

Pre určenie prijateľnosti či neprijateľnosti dohodnutej výšky zmluvnej pokuty bola potom kľúčovou jednak hodnota a význam povinnosti zabezpečovanej zmluvnou pokutou, ale i poskytnutie odpovede na otázku, či možno považovať za prijateľné, aby sa titulom porušenia tej istej povinnosti dostalo veriteľovi od dlžníka viacerých plnení, ktoré by už v súčte za primerané nebolo možné považovať. Tu totiž nešlo nevšimnúť si, že zabezpečenie povinnosti zabezpečovanej už úrokom z omeškania (sankciou vyplývajúcou priamo zo zákona) by logicky viedlo k síce nezakázanému súbehu oboch sankcií, ktorý však v reálnom vyjadrení už môže spôsobiť neprimeranosť výšky sumy, ktorá sa má zaplatiť spotrebiteľom pre prípad nesplnenia záväzku z jeho strany. Pretože práve v prípadoch druhovo totožných s tým v prejednávanej veci dosť dobre nejde oddeliť jednu i druhú sankciu (obe slúžia donúteniu splniť alebo postihnútiu nesplnenia tej istej povinnosti), na prijateľnosť u zmluvnej pokuty v takomto prípade možno usúdiť len u takej výšky pokuty, ktorá i po spočítaní so zákonným úrokom z omeškania nepresiahne mieru, ktorú možno považovať za primeranú.

Takou však pokuta sledovaná sporným ustanovením VOP byť nemohla, keď spočítaním sadzby zákonného úroku z omeškania priznaného už právoplatným platobným rozkazom č. k. 8C/156/2005-12 zo 16. septembra 2005 v podstatnej časti obdobia sledovaného žalobou (11% ročne) a zmluvnej pokuty (36,5%) muselo by sa dospieť k výške súhrnnej sankcie 47,5% ročne (ktorú už za primeranú v súvislostiach prejednávanej veci nebolo možné považovať), pričom napokon len u zmluvnej pokuty (a nie aj u úroku z omeškania) tu bola príležitosť zmluvne korigovať jej výšku. Je to pritom ale dodávateľ (resp. i jeho právny nástupca, akým bola žalobkyňa z prejednávanej veci nadobúdajúca pohľadávku pôvodnej veriteľky), kto nesie riziko spojené s pojatím do zmluvy celkom konkrétnej podoby zmluvného dojednania, ktoré buď ako celok získa potrebnú ochranu alebo táto mu bude (i tu ako celku) odopretá.

Odvolací súd tak nárok žalobkyne posúdil ako výkon práva v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 O. z.), z ktorého dôvodu mu nebolo možné poskytnúť právnu ochranu, a to najmä keď ako sankcia pre nesplnenie povinnosti zaplatiť dlžnú sumu včas slúžil už skôr uplatnený nárok na úroky z omeškania (v konaní vedenom na súde prvého stupňa pod sp. zn. 8C/156/2005, kde bol dňa 16. septembra 2005 vydaný aj platobný rozkaz).

Nakoľko s prihliadnutím k už uvedenému vyššie tu šlo o prípad neprijateľného dojednania o zmluvnej pokute ešte právnou predchodkyňou žalobkyne (ktorej pochybenia však museli ísť aj na vrub žalobkyne uplatňujúcej takto len domnelé právo), je nevyhnutné vyslovenie záveru, ku ktorému súd prvého stupňa z dôvodu iného právneho posúdenia veci dospieť nemohol, a to o potrebe určenia zmluvnej podmienky za neplatnú z dôvodu jej neprijateľnosti a o zamietnutí žaloby opretej výlučne o takúto podmienku.

Pre úplnosť je potrebné ešte opätovne zdôrazniť, že zmluvnú pokutu uplatňovanú z absolútne neplatného zmluvného dojednania nemožno moderovať, pretože tomu bráni jej neplatnosť, nakoľko zníženie zmluvnej pokuty podľa všeobecného ustanovenia § 545a O. z. (účinného inak až od 1. januára 2008) sa môže týkať iba platne dojednanej zmluvnej pokuty.

Podľa § 153 O. s. p. súd môže v rozsudku, ktorý sa týka sporu zo spotrebiteľskej zmluvy aj bez návrhu vysloviť, že určitá podmienka používaná v spotrebiteľských zmluvách dodávateľom je neprijateľná (ods. 3 - účinný od 15. októbra 2008). Ak súd určil niektorú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve alebo všeobecných obchodných podmienkach za neplatnú z dôvodu neprijateľnosti takejto podmienky, nepriznal plnenie dodávateľovi z dôvodu takejto podmienky alebo mu na základe takejto podmienky súd uložil povinnosť vydať spotrebiteľovi bezdôvodné obohatenie, nahradiť škodu alebo zaplatiť primerané finančné zadosťučinenie, súd aj bez návrhu výslovne uvedie túto zmluvnú podmienku do výroku rozhodnutia (ods. 4 - účinný od 1. marca 2010). V zmysle § 372s O. s. p. na konania začaté do 28. februára 2010 sa použijú predpisy účinné od 1. marca 2010.

Podľa § 53a O. z., účinného od 1. marca 2010, ak súd určil niektorú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve, ktorá sa uzatvára vo viacerých prípadoch a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje, alebo vo všeobecných obchodných podmienkach za neplatnú z dôvodu neprijateľnosti takejto podmienky alebo nepriznal plnenie dodávateľovi z dôvodu takejto podmienky, dodávateľ je povinný zdržať sa používania takejto podmienky alebo podmienky s rovnakým významom v zmluvách so všetkými spotrebiteľmi. Dodávateľ má rovnakú povinnosť aj vtedy, ak mu na základe takejto podmienky súd uložil vydať spotrebiteľovi bezdôvodné obohatenie, nahradiť škodu alebo zaplatiť primerané finančné zadosťučinenie. Rovnakú povinnosť má aj právny nástupca dodávateľa (ods. 1). Ak sa rozhodnutie súdu podľa ods. 1 týka len časti zmluvnej podmienky, dodávateľ je povinný splniť povinnosť uvedenú v ods. 1 v rozsahu tejto časti (ods. 2). Týmto ustanovením sa v zmysle § 879l O. z. spravujú aj právne vzťahy vzniknuté do 28. februára 2010, avšak vznik týchto právnych vzťahov ako aj nároky z nich uplatnené pred 1. marcom 2010 sa posudzujú podľa doterajších predpisov.

Z citovaného § 153 ods. 3 O. s. p. vyplýva, že súd môže o neprijateľnosti podmienky použitej v spotrebiteľskej zmluve rozhodnúť tak na návrh ako aj bez návrhu. Predpokladmi na to, aby súd takto rozhodol aj bez návrhu je, že musí ísť o sporové konanie, v ktorom právny dôvod žaloby skutkovo a právne spočíva na spotrebiteľskej zmluve, pričom žalobcom môže byť spotrebiteľ, dodávateľ alebo aj združenie a výsledkom dokazovania je to, že podmienka alebo podmienky v spotrebiteľskej zmluve sú neprijateľné. Odsek 4 takéhoto ustanovenia súdu ukladá, aby v súlade s hmotnoprávnym ust. § 53a O. z. uviedol vo výroku rozsudku presné znenie podmienky, ktorá bola vyhlásená za neplatnú z dôvodu jej neprijateľnosti. Účelom takéhoto výroku, ktorý môže byť prijatý aj na návrh aj bez návrhu účastníka konania je to, aby dodávateľovi vznikla povinnosť zdržať sa používania takej podmienky vo všetkých zmluvách so spotrebiteľmi, resp. aj podmienky s rovnakým významom. Výrok by mal opísať znenie podmienky tak, ako je uvedené v zmluve. Tento výrok ale nepredstavuje prekážku rozsúdenej veci (res iudicatae) pre spory tohto dodávateľa s inými spotrebiteľmi, ktorí neboli účastníkmi tohto konania.

S poukazom na vyššie uvedené zdôvodnenie preto odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 ods. 1 a 2 O. s. p. formálne potvrdil, právne ho však podľa § 220 O. s. p. zmenil predovšetkým v dôsledku potreby použitia ust. § 153 ods. 4 O. s. p. a vyslovenia (resp. určenia) vo výroku rozsudku z úradnej povinnosti (ex offico), že zmluvná podmienka uvedená v čl. I bode 4 všeobecných obchodných podmienok zmluvy o nájme spoločnosti Drukos a.s. je z dôvodu jej neprijateľnosti neplatná.

Pretože k zmene výsledku konania v prvom stupni takto nedošlo, bez ďalšieho mohol byť (a aj bol) potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa aj v časti trov konania (tu podľa § 219 ods. 2 O. s. p. s odkazom na dôvody súdu prvého stupňa).

O trovách odvolacieho konania potom rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s ustanovením § 142 ods. 1 O. s. p. tak, že v odvolacom konaní úspešnej žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania, keďže táto žiadne nepožadovala.

K prijatiu tohto rozsudku došlo pomerom hlasov 3 : 0, čiže jednomyseľne (§ 3 ods. 9 posledná veta zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších zmien a doplnení).

Poučenie:

Tento rozsudok nemožno napadnúť odvolaním.